

2023, 12 (1), 510-532 | Araştırma Makalesi

İlahiyat Fakültelerinde Örgün Eğitim Gören Öğrencilerin İslam Tarihi Dersine Yönelik İlgi ve Beklentileri

Serdar ÖZDEMİR¹

Öz

Yüksek Din Öğretimi kurumları yüz yıldan fazla tarihi tecrübeye sahip din eğitimi kurumlarıdır. Uzun tarihi süreçlerinde yaşadıkları problemler ve bu problemleri aşmada gösterdikleri çözümler aynı zamanda Türkiye'deki din eğitimi alanının tecrübesini ortaya koymaktadır. Bu bakımdan bu kurumların başarısı Türkiye'de din eğitiminin geleceği açısından önemlidir. Son on yıllık dönemde İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinin öğrenci ve okul sayısının artması bu okullarda verilen eğitimin kalitesini gündeme getirmiştir. Bu bağlamda bu kurumlarda verilen derslerin niteliğini ortaya koyacak çalışmaların yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Böylelikle müfredatta yer alan derslerin işlenişi, kullanılan kaynakların niteliği gibi konular incelenerek daha verimli bir şekilde derslerin öğrenciye aktarılması sağlanmalıdır. İlahiyat Fakültelerinde örgün eğitim gören öğrencilerin İslam tarihi dersine yönelik ilgi ve beklentileri hakkında bilgi vermeyi amaçlayan bu araştırma nicel desen üzerine kurgulanmış ve betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli uygulanmıştır. Araştırma, 2022-2023 öğretim yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde okuyan seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilen 348 öğrenci ile hazırlanmıştır. Araştırmada öğrenciler İslam tarihi dersini önemsediklerini, diğer İslami ilimleri anlama konusunda dersin öneminin farkında olduklarını söylerken Türk İslam tarihi konularında, temel kaynakların içeriğini bilme konusunda eksiklikleri olduğunu belirtmişlerdir. İlahiyat lisans eğitiminde İslam tarihi dersinin daha kapsamlı ele alınması, kaynak zenginliği, özellikle klasik kaynakların da okutulması, ders sayısının lisans eğitim dönemlerinde artırılması, derslerde şematik, haritalandırma ve görsel anlatımın çoğaltılması hem anlama hem de akılda kalıcılık açısından artırılması büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte İslam tarihi derslerinin çağın getirdiği kaçınılmaz yeniliklere ayak uydurması, dersin hem güncelliğini hem de derse olan ilginin artması adına önemli bir etkidir. Bu bağlamda İslam tarihi derslerine yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İlahiyat, İslam Tarihi, Eğitim, Din, Beklenti

Özdemir, S. (2023). İlahiyat Fakültelerinde Örgün Eğitim Gören Öğrencilerin İslam Tarihi Dersine Yönelik İlgi ve Beklentileri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 12 (1), 510-532. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1245628>

Geliş Tarihi	31.01.2023
Kabul Tarihi	30.03.2023
Yayın Tarihi	31.03.2023
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Sakarya Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi ABD, Sakarya, Türkiye, sozdemir@sakarya.edu.tr, 0000-0003- 3222-2057

2023, 12 (1), 510-532 | Araştırma Makalesi

Interests and Expectations of the Students Studying at the Faculty of Theology in Islamic History Course

Serdar ÖZDEMİR ¹

Abstract

This research, which aims to provide information about the interests and expectations of students studying at the Faculties of Theology, for the History of Islam course, was built on a quantitative design and a descriptive research method, a scanning model was applied. The research consists of 348 students selected by random sampling method studying at Marmara University Faculty of Theology, Sakarya University Faculty of Theology and Kocaeli University Faculty of Theology in the 2022-2023 academic year.

It does not seem possible for teacher and religious officer candidates who graduated from the Faculties of Theology and Islamic Sciences to stay away from the events and phenomena that are the subject of Islamic history in their professional lives. The fact that the graduates of the Faculty of Theology/Islamic Sciences can objectively refer to cultural heritage, make selections from historical experiences, make connections between current events and historical events and phenomena, and draw conclusions and lessons from historical experiences depends on their acquiring an accurate knowledge of Islamic History.

In the research, while the students stated that they cared about the Islamic history course and were aware of the importance of the course in understanding other Islamic sciences, they stated that they had deficiencies in knowing the content of the basic sources in the subjects of Turkish Islamic history. In undergraduate Islamic theology education, a more comprehensive explanation of Islamic history in the curriculum, including richness in sources, especially the teaching of classical sources, an increase in the number of courses during the undergraduate education period, and an increase in schematic, mapping, and visual presentations during the lessons are of great importance for both understanding and retention. Again, the students stated that they wanted to increase the visual materials in the lecture.

Keywords: Theology, Islamic History, Education, Religion, Expectation

Özdemir, S. (2023). Interests and Expectations of the Students Studying at the Faculty of Theology in Islamic History Course . *Journal of the Human and Social Science Researches* , 12 (1) , 510-532 . <https://doi.org/10.15869/itobiad.1245628>

Date of Submission	31.01.2023
Date of Acceptance	30.03.2023
Date of Publication	31.03.2023
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Assist.Prof., Sakarya University, Faculty of Theology, Islamic History Department, Sakarya, Türkiye, sozdemir@sakarya.edu.tr , 0000-0003- 3222-2057

Giriş

Hız. Peygamber'den (7.yy'dan) günümüze kadar on dört asır boyunca, Müslümanların çevresinde gelişen olaylar ile çeşitli Müslüman toplumların yaşadıkları din, sosyal hayat, siyaset, kültür ve medeniyet alanlarında elde ettikleri kazanımları inceleyen İslam tarihi, Yüksek Din Öğretimi kurumları olan İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinin temel derslerinden biridir. İslam tarihi sadece Müslümanları değil Müslüman olmayan toplulukların da İslam ve Müslümanlarla olan ilişkilerini inceleyen bu bağlamda dar ve hususi bir anlayıştan ziyade geniş ve genel bir tarih anlayışını barındırmaktadır (Şeker, 2003).

Tarihsel süreci incelediğimizde, İslam'ı ve Müslümanların tarihsel sürecini daha iyi anlamlandırmamıza yardımcı olacak İslam tarihi dersi Yüksek Din Öğretimi kurumlarında 1900 yılında açılan Dârülfünûn'un Ulûm-i Âliye-i Diniye şubesi ders müfredatında "Tarih-i Din-i İslam" adıyla yer almasına karşın Meşrutiyet dönemi ıslahat çalışmalarına kadar "medrese" müfredatında müstakil bir ders olarak yer almamıştır (Taş, 2010).

Günümüzde ise Yüksek Din Öğretimi Kurumları olan İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinin müfredatında üçüncü yarıyıldan İslam tarihi I, dördüncü yarıyıldan İslam tarihi II, dersi zorunlu bir ders olarak okutulmaktadır (SAÜ İlahiyat Müfredatı, 2022).

İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinden mezun olan öğretmen ve din görevlisi adaylarının mesleki hayatlarında İslam tarihinin konusu olan olay ve olgulardan uzak kalmaları mümkün gözükmemektedir. İlahiyat/İslami İlimler Fakültesi mezunlarının objektif bir şekilde kültürel mirasa atıflarda bulunma, tarihsel deneyimlerden seçimler yapma, güncel olaylarla tarihsel olay ve olgular arasında bağlantı kurma, tarihî tecrübelerden sonuç ve dersler çıkarması onların doğru bir İslam tarihi bilgisi edinmelerine bağlıdır.

Bu bağlamda araştırmada İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinde okuyan öğrencilerin İslam tarihi dersine yönelik tutumları incelenerek İlahiyat/İslami İlimler müfredatındaki İslam tarihi derslerine yönelik tespitlere yer verilerek öneriler sunulmuştur.

Yöntem

İlahiyat Fakültelerinde örgün eğitim gören öğrencilerin İslam tarihi dersine yönelik ilgi ve beklentileri hakkında bilgi vermeyi amaçlayan bu araştırma nicel desen üzerine kurgulanmış ve betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli uygulanmıştır. Araştırma, 2022-2023 öğretim yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde okuyan seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilen 348 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri toplama aracı olarak; örgün İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin İslam tarihi dersine yönelik tutumları hakkında bilgi edinebilmek için daha önceden İlahiyat Fakültelerinde okutulan derslere yönelik tutumu ölçmek için geliştirilen anketler (Acar, 2022; Kesgin, 2016; Genç, 2021) ile İLİTAM bölümü öğrencilerin İslam tarihi dersine yönelik tutumlarına yönelik yapılan anket (Dadan, 2018; Özdemir, 2022) ve çalışmalar (Algül, 1988; Fayda, 1991; Beg, 2003; Varol, 2012; Siyer Öğretimi 2016) incelenmiş ve örgün ilahiyat öğrencilerine yönelik sorular geliştirilmiştir. Ankette beşli likert tarzında 40 soru sorulmuş, soruların güvenilirlik analizi olarak Cronbach's Alpha testi yapılarak güvenilirlik katsayısı 0,64 bulunmuştur. Araştırma soruları etik kurul kararı çerçevesinde

izin alınarak yapılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Örgün İlahiyat Öğrencilerinin İslam tarihi Dersi Beklentilerine Yönelik Bulgular

Tablo 1. *İslam tarihi dersinde sıkılırim*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	81	25,8
Katılmıyorum	125	39,8
Kararsızım	65	20,7
Katılıyorum	36	11,5
Kesinlikle Katılıyorum	7	2,2
Toplam	314	100

Örgün ilahiyat Öğrencilerine “İslam tarihi dersinde sıkılırim” sorusu sorulmuş ve %25,8’i “kesinlikle katılmıyorum” %39,8’i “katılmıyorum” %20,7’si “kararsızım” %11,5’i “katılıyorum” %2,2’si “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Buna göre öğrencilerin %65,6’sı İslam tarihi dersinden sıkılmadığını belirtmiştir.

Tablo 2. *İslam tarihi dersinde edindiğim bilgilerin mezun olduktan sonra işime yarayacağını düşünmüyorum.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	122	38,9
Katılmıyorum	116	36,9
Kararsızım	16	5,1
Katılıyorum	28	8,9
Kesinlikle Katılıyorum	32	10,2
Toplam	314	100

Örgün ilahiyat öğrencilerine “İslam tarihi dersinde edindiğim bilgilerin mezun olduktan sonra işime yarayacağını düşünmüyorum” sorusu sorulmuş ve %38,9’u “kesinlikle katılmıyorum” %36,9’u “katılmıyorum” %5,1’si “kararsızım” %8,9’u “katılıyorum” %10,2’si de “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Buna göre öğrencilerin %75,8’i mezun olduktan sonra İslam tarihi dersinde edindikleri bilginin işe yarayacağını belirtmiştir.

Tablo 3. *İslam tarihi dersinde haftalık programdaki ders artırılmalıdır.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	12	3,8
Katılmıyorum	70	22,3
Kararsızım	107	34,1
Katılıyorum	89	28,3
Kesinlikle Katılıyorum	36	11,5
Toplam	314	100

Örgün ilahiyat öğrencilerine “İslam tarihi dersinde haftalık programdaki ders sayısı artırılmalıdır” sorulmuş %3,8’si “kesinlikle katılmıyorum” %22,3’ü “katılmıyorum” %34,1’i “kararsızım” %28,3’ü “katılıyorum” %11,5’i “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlar neticesinde kararsızlarla beraber örgün İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin %60,2’si İslam tarihi dersinin haftalık programdaki ders sayısını yeterli görmüşlerdir.

Tablo 4. *Gelecekteki meslek hayatımda İslam tarihi bilgisi önemlidir.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	5	1,6
Katılmıyorum	8	2,5
Kararsızım	11	3,5
Katılıyorum	143	45,5
Kesinlikle Katılıyorum	147	46,8
Toplam	314	100

Öğrencilere “gelecekteki meslek hayatımda İslam tarihi bilgisi önemlidir” sorusu sorulmuş ve öğrenciler %1,6’si “kesinlikle katılmıyorum” %2,5’i “katılmıyorum” %3,5’i “kararsızım” %45,5’i “katılıyorum” %46,8’i de “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Sonuçlara göre öğrencilerin %92,3’ü gelecekteki meslek hayatlarında İslam tarihi bilgisinin önemli olduğunu belirtmiştir.

Tablo 5. *İslam tarihi derslerinde sadece sınavda başarılı olmak için çalışırım.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	93	29,6
Katılmıyorum	149	47,5
Kararsızım	36	11,5
Katılıyorum	28	8,9
Kesinlikle Katılıyorum	8	2,5

Toplam	314	100
--------	-----	-----

Öğrencilere “İslam tarihi derslerinde sadece sınavda başarılı olmak için çalışırım” sorusu sorulmuş %29,6’sı “kesinlikle katılmıyorum” %47,5’i “katılmıyorum” %11,5’i “kararsızım” %8,9’u “katılıyorum” %2,5’i ,“kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin %77,1’i İslam tarihi dersine sadece sınavda başarılı olmak için çalışmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 6. *İslam tarihi bilgisi günlük hayatımda işe yaramaz.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	130	41,4
Katılmıyorum	138	43,9
Kararsızım	24	7,6
Katılıyorum	19	6,1
Kesinlikle Katılıyorum	3	1
Toplam	314	100

Örgün ilahiyat öğrencilerine “İslam tarihi bilgisi günlük hayatında işe yaramaz” sorusu sorulmuş öğrencilerin %41,4’ü “kesinlikle katılmıyorum” %43,9’u “katılmıyorum” %7.6’sı “kararsızım” %6,1’i “katılıyorum” %1’i “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Buna göre öğrencilerin % 85,3’ü İslam tarihi dersinin günlük hayatta işe yaradığını belirtmiştir.

Tablo 7. *İslam tarihi dersleri hoca ile en çok doğrudan iletişim kurma ihtiyacı duyduğum derslerdendir.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	15	4,8
Katılmıyorum	72	22,9
Kararsızım	104	33,1
Katılıyorum	86	27,4
Kesinlikle Katılıyorum	15	4,8
Toplam	314	100

Örgün ilahiyat öğrencilerine “İslam tarihi dersleri hoca ile en çok doğrudan iletişim kurma ihtiyacı duyduğum derslerdendir” sorusu sorulmuş %4,3’ü “kesinlikle katılmıyorum” %22,5’i “katılmıyorum” %34,6’sı “kararsızım” %27,1’i “katılıyorum” %11,5’i “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlardan hareketle öğrencilerin %60,8’i İslam tarihi dersleri hoca ile en çok doğrudan iletişim kurma ihtiyacı duyulmadığını ifade etmiştir.

Örgün ilahiyat Öğrencilerinin İslam tarihi ve Siyer dersi birikimlerine Yönelik Bulgular

Tablo 8. *İslam tarihi ile ilgili kavramları biliyorum.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,9
Katılmıyorum	18	5,7
Kararsızım	94	29,9
Katılıyorum	168	53,5
Kesinlikle Katılıyorum	28	8,9
Toplam	314	100

Örgün ilahiyat öğrencilerine “İslam tarihi ile ilgili kavramları biliyorum” sorusu sorulmuş %1,9’u “kesinlikle katılmıyorum” %5,7’si “katılmıyorum” %29,9’u “kararsızım” %53,5’i “katılıyorum” %8,9’u “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlardan hareketle öğrencilerin %62,4’u kavramları bildiğini ifade etmiştir.

Tablo 9. *İslam tarihi usulü kavramının ne ifade ettiğini açıklayabilirim.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	11	3,5
Katılmıyorum	41	13,1
Kararsızım	102	32,5
Katılıyorum	130	41,4
Kesinlikle Katılıyorum	30	9,6
Toplam	314	100

Öğrencilere “İslam tarihi usulü kavramının ne ifade ettiğini açıklayabilirim” sorusu sorulmuş %3,5’i “kesinlikle katılmıyorum” %13,1’i “katılmıyorum” %32,5’i “kararsızım” %41,4’ü “katılıyorum” %9,6’sı “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlardan hareket ile öğrencilerin %50,4’ü İslam tarihi Usulü kavramını açıklayabileceğini ifade etmiştir.

Tablo 10. *İslam tarihi kitaplarından İbn Şihâb ez-Zühri’nin el Meğazi’n Nebeviyye adlı eserini biliyorum.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	24	7,6
Katılmıyorum	83	26,4
Kararsızım	36	11,5

Katılıyorum	121	38,5
Kesinlikle Katılıyorum	50	15,9
Toplam	314	100

Öğrencilere “İslam tarihi kitaplarından İbn Şihâb ez-Zühri’nin el-Meğazi’n Nebeviyye adlı eserini biliyorum” sorusu sorulmuş öğrencilerden %7,6’sı “kesinlikle katılmıyorum” %26,4’ü “katılmıyorum” %11,5’i “kararsızım” %38,5’i “katılıyorum” %15,9’u de “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlara göre katılımcıların %54,4’u kitabı bildiğini ifade etmiştir.

Tablo 11. *İslam tarihi ve siyer kitaplarına birer örnek verebilirim.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	7	2,2
Katılmıyorum	39	12,4
Kararsızım	53	16,9
Katılıyorum	144	45,9
Kesinlikle Katılıyorum	71	22,6
Toplam	314	100

Öğrencilere “İslam tarihi ve Siyer kitaplarına birer örnek verebilirim” sorusu sorulmuş %2,2’si “kesinlikle katılmıyorum” %12,4’ü “katılmıyorum” %16,9’u “kararsızım” %45,9’u “katılıyorum” %22,6’sı “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Sonuçlardan hareketle öğrencilerin %68,5’i İslam tarihi ve Siyer kitaplarına birer örnek verebileceğini belirtmiştir.

Tablo 12. *İslam tarihi derslerinde bilgimin azlığı nedeniyle zorlanıyorum.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	20	6,4
Katılmıyorum	95	30,3
Kararsızım	86	27,4
Katılıyorum	88	28
Kesinlikle Katılıyorum	25	8
Toplam	314	100

Öğrencilere “İslam tarihi derslerinde bilgimin azlığı nedeniyle zorlanıyorum” sorusu sorulmuş %6,4’ü “kesinlikle katılmıyorum” %30,3’ü “katılmıyorum” %27,4’ü “kararsızım” %28’i “katılıyorum” %8’i “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin %64,1’i İslam tarihi dersinde bilgi azlığı nedeni ile zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 13. *Türk-İslam ilişkilerinin nasıl kurulup geliştiğini anlatabilir.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	7	2,2
Katılmıyorum	38	12,1
Kararsızım	75	23,9
Katılıyorum	145	46,2
Kesinlikle Katılıyorum	49	15,6
Toplam	314	100

“Türk-İslam ilişkisini nasıl kurulup geliştiğini anlatabilir” sorusu sorulmuş %2,2’ü “kesinlikle katılmıyorum” %12,1’e “katılmıyorum” %23,9’u “kararsızım” %46,2’si “katılıyorum” %15,6’sı “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin %61,8’i Türk-İslam ilişkisini nasıl kurulup geliştiğini anlatabileceğini ifade etmişlerdir.

Tablo 14. *Türk İslam tarihi hakkında bilgim yeterlidir.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	35	11,1
Katılmıyorum	104	33,1
Kararsızım	89	28,3
Katılıyorum	72	22,9
Kesinlikle Katılıyorum	14	4,5
Toplam	314	100

Öğrencilere “Türk-İslam tarihi hakkında bilgim yeterlidir”. Sorusu sorulmuş öğrencilerden %11,1’i “kesinlikle katılmıyorum” %33,1’i “katılmıyorum” %28,3’ü “kararsızım” %22,9’u “katılıyorum” %4,5’i “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin %72,5’i Türk-İslam tarihi hakkında bilgisinin yeterli olmadığını belirtmiştir.

Tablo 15. *Dört Halife Dönemi ve Dönemin Kültür ve Medeniyetini anlatabilirim.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	10	3,2
Katılmıyorum	29	9,2
Kararsızım	64	20,4
Katılıyorum	159	50,6
Kesinlikle Katılıyorum	52	16,6

Toplam	314	100
--------	-----	-----

Öğrencilere “dört halife dönemi ve dönemin kültür ve medeniyetini anlatabilirim” sorusu sorulmuş öğrencilerin %3,2’si “kesinlikle katılmıyorum” %9,2’si “katılmıyorum” %20,4’ü “kararsızım” %50,6’si “katılıyorum” %16,6’sı da “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlardan hareketle öğrencilerin % 67,2’si dört halife dönemi ve dönemin kültür ve medeniyetini anlatabileceğini belirtmiştir.

Tablo 16. *Siyer alanında İslam öncesi Arap tarihinin yerini ve önemini biliyorum.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,9
Katılmıyorum	16	5,1
Kararsızım	50	15,9
Katılıyorum	166	52,9
Kesinlikle Katılıyorum	76	24,2
Toplam	314	100

Öğrencilere “Siyer alanında İslam öncesi Arap tarihinin yerini ve önemini biliyorum” sorusu sorulmuş o %1,9’u “kesinlikle katılmıyorum” %5,1’i “katılmıyorum” %15,9’u “kararsızım” %52,9’u “katılıyorum” %24,2’si “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Buna göre öğrencilerin %77,1’i Siyer’in İslam Öncesi Arap tarihinde yeri ve önemini bildiğini ifade etmiştir.

Tablo 17. *Hz. Peygamber’in Arap Yarımadasında gerçekleştirdiği tebliğ faaliyetlerinin neticeleri hakkında fikirler üretebilirim.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	4	1,3
Katılmıyorum	11	3,5
Kararsızım	46	14,6
Katılıyorum	177	56,4
Kesinlikle Katılıyorum	76	24,2
Toplam	314	100

Öğrencilere “Hazreti Peygamber’in Arap yarımadasında gerçekleştirdiği tebliğ faaliyetlerinin neticeleri hakkında fikirler üretebilirim” sorusu sorulmuş. Öğrencilerden %1,3’ü “kesinlikle katılmıyorum” %3,5’i “katılmıyorum” %14,6’sı “kararsızım” %56,4’ü “katılıyorum” %24,2’si de “kesinlikle katılıyorum” işaretlemişler. Bu sonuçlar neticesinde öğrencilerin %80,6’sı Hazreti Peygamber’in Arap yarımadasında gerçekleştirdiği tebliğ faaliyetlerinin neticeleri hakkında fikirler üretebileceğini belirtmiştir.

Tablo 18. Hz. Peygamber dönemi hakkındaki çağdaş yaklaşımları bilimsel yöntemlerle eleştirebilirim.

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	13	4,1
Katılmıyorum	52	16,6
Kararsızım	123	39,2
Katılıyorum	102	32,5
Kesinlikle Katılıyorum	24	7,6
Toplam	314	100

Örgün ilahiyat öğrencilerine “Hazreti Peygamber dönemi hakkındaki çağdaş yaklaşımları bilimsel yöntemle eleştirebilirim” sorusu sorulmuş öğrencilerden %4,1’i “kesinlikle katılmıyorum” %16,6’si “katılmıyorum” %39,2’si “kararsızım” %32,5’i “katılıyorum” %7,6’sı “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Öğrencilerin %39,2’si bu soruda kararsız olduğunu belirtmiştir. Farklı bir kavram olduğu için cevap vermekte zorlanmış olabilirler.

Tablo 19. İslâm Öncesi Arabistan ve Araplar’da Dinî, Sosyo-Kültürel Hayatı ve Cahiliye hakkında bilgi sahibiyim.

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	4	1,3
Katılmıyorum	11	3,5
Kararsızım	27	8,6
Katılıyorum	194	61,8
Kesinlikle Katılıyorum	78	24,8
Toplam	314	100

Örgün ilahiyat öğrencilerine “İslam öncesi Arabistan ve Araplarda dini, sosyo-kültürel hayatı ve cahiliye hakkında bilgi sahibiyim” sorusu sorulmuştur öğrencilerden %1,3’si “kesinlikle katılmıyorum” %3,5’e “katılmıyorum” %8,6’sı “kararsızım” %61,8’i “katılıyorum” %24,8’i “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Sonuçlar neticesinde öğrencilerin %86,6’sı İslam öncesi Arabistan ve Araplarda dini, sosyo-kültürel hayatı ve cahiliye hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 20. Hicret ve Sonuçları hakkında yorum yapabilirim.

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,9
Katılmıyorum	6	1,9

Kararsızım	34	10,8
Katılıyorum	193	61,5
Kesinlikle Katılıyorum	75	23,9
Toplam	314	100

Öğrencilere “hicret ve sonuçları hakkında yorum yapabilirim” sorusu sorulmuş %1,9’u “kesinlikle katılmıyorum” %1,9’u “katılmıyorum” %10,8’i “kararsızım” %61,5’i “katılıyorum” %23,9’u “kesinlikle katılıyorum” demiş. Buna göre öğrencilerin % 85,4’ü hicret hakkında bilgi sahibi olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 21. *İslam tarihindeki farklı görüş ve mezheplerin ortaya çıkış nedenlerini açıklayabilirim.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum		0
Katılmıyorum	12	3,8
Kararsızım	50	15,9
Katılıyorum	189	60,2
Kesinlikle Katılıyorum	63	20,1
Toplam	314	100

Öğrencilere “İslam tarihindeki farklı görüşme mezheplerin ortaya çıkış nedenlerini açıklayabilirim” soru sorulmuş öğrencilerden %0 “kesinlikle katılmıyorum” %3,8’i “katılmıyorum” %15,9 “kararsızım” %60,2’si “katılıyorum” %20,1’i de “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlar neticesinde ankete katılan öğrencilerin %80,3’ü tarihindeki farklı görüşme mezheplerin ortaya çıkış nedenlerini açıklayabileceğini ifade etmiştir.

Örgün İlahiyat Bölümü Öğrencilerinin İslam tarihi Kaynaklarına Vukufiyetlerine Yönelik Bulgular

Tablo 22. *İslam tarihi dersinde hangi kaynaklardan yararlanabileceğimi biliyorum.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	7	2,2
Katılmıyorum	27	8,6
Kararsızım	89	28,3
Katılıyorum	138	43,9
Kesinlikle Katılıyorum	53	16,9
Toplam	314	100

Öğrencilere “İslam tarihi dersinde hangi kaynaklardan yararlanabileceğini biliyorum” sorusu sorulmuş %2,2’si “kesinlikle katılmıyorum” %8,6’sı “katılmıyorum” %28,3’ü “kararsızım”%43,9’u “katılıyorum” %16,9’u da “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Sonuçlara göre öğrencilerin %60,8’i hangi kaynaklardan yararlanabileceğini bildiğini belirtmiştir.

Tablo 23. Hz. Muhammed’in peygamberlik dönemindeki faaliyetlerini İbn İshak’ın *Kitâbü’l-Meğâzî (Sîretü İbn İshâk, el-Mübtede’ ve’l-meb’as ve’l-meğâzî)* kitabında doğru tespit edebileceğini biliyorum.

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	17	5,4
Katılmıyorum	55	17,5
Kararsızım	130	41,4
Katılıyorum	84	26,8
Kesinlikle Katılıyorum	28	8,9
Toplam	314	100

Öğrencilere “Hazreti Muhammed’in peygamberlik dönemindeki faaliyetlerini İbn İshak’ın *Kitâbü’l-Meğâzî (Sîretü İbn İshâk, el-Mübtede’ ve’l-meb’as ve’l-meğâzî)* adlı kitabında doğru tespit edebileceğini biliyorum” soru sorulmuş %5,4’ü “kesinlikle katılmıyorum” %17,5’i “katılmıyorum” %41,4’ü “kararsızım” %26,8’i “katılıyorum” %8,9’u “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin %64,3’ü Hazreti Muhammed’in peygamberlik dönemindeki faaliyetlerini İbn İshak’ın *Kitâbü’l-Meğâzî* kitabında doğru tespit edemeyeceğini ifade etmiştir.

Tablo 24. Bu dönemler ile ilgili klasik ve modern kaynakları tanırım.

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	22	7
Katılmıyorum	73	23,2
Kararsızım	121	38,5
Katılıyorum	80	25,5
Kesinlikle Katılıyorum	18	5,7
Toplam	314	100

Öğrencilere “bu dönemler ile ilgili klasik ve modern kaynakları tanırım” sorusu sorulmuş %7’si “kesinlikle katılmıyorum” %23,2’si “katılmıyorum” %38,5’i “kararsızım” %25,5’i “katılıyorum” %5,7’si “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Elde edilen sonuçlara göre ankete katılan öğrencilerin %68,7’si bu dönemler ile ilgili klasik ve modern kaynakları tanımadığını belirtmiştir.

Tablo 25. *Siret-i İbn Hişam 'ın İslam tarihi önemli kaynaklarından olduğunu bilirim.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	17	5,4
Katılmıyorum	71	22,6
Kararsızım	93	29,6
Katılıyorum	93	29,6
Kesinlikle Katılıyorum	40	12,7
Toplam	314	100

“Siret-i İbni Hişam’ın İslam tarihinin önemli kaynaklarından olduğunu bilirim” sorusu sorulmuş %5’4’ü “kesinlikle katılmıyorum” %22,6’sı katılmıyorum” %29,6’sı “kararsızım” %29,6’sı “katılıyorum” %12,7’si “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Elde edilen sonuçlar neticesinde öğrencilerin %57,6’sı bahsedilen kaynağın önemli bir kaynak olmadığını belirtmiştir.

Tablo 26. *Taberi'nin Târîhu'r-rusûl ve'l-enbiyâ` ve'l-mülûk ve'l-hulefâ'sı, İslam tarihi için temel kaynaklardan olduğunu bilirim.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	20	6,4
Katılmıyorum	80	25,5
Kararsızım	102	32,5
Katılıyorum	80	25,5
Kesinlikle Katılıyorum	32	10,2
Toplam	314	100

Öğrencilere Taberi'nin Târîhu'r-rusûl ve'l-enbiyâ` ve'l-mülûk ve'l-hulefâ'sı İslam tarihi için temel kaynaklardan olduğunu bilirim sorusu sorulmuş % 6,4’ü “kesinlikle katılmıyorum” %25,5’i “katılmıyorum” %32,5’i “kararsızım” %25,5’i “katılıyorum” %10,2’si de “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Anket sonucunda öğrencilerin % 57,4’ü bahsedilen kaynağın temel kaynak olmadığını belirtmiştir.

Örgün İlahiyat Bölümü Öğrencilerinin İslam tarihi Dersinin Diğer İslami İlimleri Anlamaya Katkısına Yönelik Bulgular

Tablo 27. *İslam tarihi derslerinde edindiğim birikim İslam hukuku kapsamında karşılaştığım sorulara daha rahat cevap vermeme sağlar.*

	N	Yüzde
--	---	-------

Kesinlikle Katılmıyorum	4	1,3
Katılmıyorum	13	4,1
Kararsızım	71	22,6
Katılıyorum	163	51,9
Kesinlikle Katılıyorum	63	20,1
Toplam	314	100

Öğrencileri “İslam tarihi dersinde edindiğim birikim İslam hukuku kapsamında karşılaştığım soruları daha rahat cevap vermeme sağlar” sorusu sorulmuş %1,3’ü “kesinlikle katılmıyorum” %4,1’i “katılmıyorum” %22,6’sı “kararsızım” %51,9’u “katılıyorum” %20,1’i “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlar ile öğrencilerin %72’si İslam tarihi dersinde edindikleri bilgilerin İslam Hukuku kapsamında karşılaştığı sorulara daha rahat cevap verebileceklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 28. *İslam tarihi derslerinde edindiğim birikim kelam kapsamında karşılaştığım sorulara daha rahat cevap vermeme sağlar.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	3	1
Katılmıyorum	8	2,5
Kararsızım	70	22,3
Katılıyorum	166	52,9
Kesinlikle Katılıyorum	67	21,3
Toplam	314	100

Öğün ilahiyat öğrencilerine “İslam tarihi derslerinde edindiğim birikimin kelam kapsamında karşılaştığım soruları daha rahat cevap vermeme sağlar” sorusu sorulmuş %1’i “kesinlikle katılmıyorum” %2,5’i “katılmıyorum” %22,3’ü “kararsızım” %52,9’u “katılıyorum” %21,3’ü “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Sonuçlar neticesinde öğrencilerin %74,2’si İslam tarihi derslerinde edindikleri birikimin kelam kapsamında karşılaştıkları sorulara daha kolay cevap verebileceğini ifade etmişlerdir.

Tablo 29. *İslam tarihi derslerinde edindiğim birikim tefsir kapsamında karşılaştığım sorulara daha rahat cevap vermeme sağlar.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	7	2,2
Katılmıyorum	14	4,5
Kararsızım	69	22
Katılıyorum	160	51

Kesinlikle Katılıyorum	64	20,4
Toplam	314	100

Örgün ilahiyat öğrencilerine “İslam tarihi derslerinde edindiğim birikimin tefsir kapsamında karşılaştığım soruları daha rahat cevap vermeme sağlar” sorusu sorulmuş öğrencilerin %2,2’si “kesinlikle katılmıyorum” %4,5’i katılmıyorum %22’si “kararsızım” %51’i “katılıyorum” %20,4’ü “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Sonuçlar doğrultusunda örgün ilahiyat öğrencilerinin % 71,4’ü İslam tarihi dersinde edindikleri birikimin tefsir kapsamında sorulara daha rahat cevap vereceklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 30. *İslam tarihi ile ilgili ders kitabı haricinde Türkçe bir eser okudum.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	15	4,8
Katılmıyorum	63	20,1
Kararsızım	33	10,5
Katılıyorum	124	39,5
Kesinlikle Katılıyorum	79	25,2
Toplam	314	100

Öğrencilere “İslam tarihi ile ilgili ders kitabı haricinde Türkçe bir eser okudum” sorusu sorulmuş %4,8’i “kesinlikle katılmıyorum” %20,1’i “katılmıyorum” %10,5’i “kararsızım” %39,5’i “katılıyorum” %25,2’si “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Sonuçlar neticesinde öğrencilerin % 63,8’i İslam tarihi ile ilgili ders kitabı haricinde Türkçe bir eser okuduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 31. *İlahiyat eğitimi almış biri olarak topluluğa konuşma yaparken İslam tarihi hakkında metne bağlı kalmadan anlatabilirim.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	18	5,7
Katılmıyorum	59	18,8
Kararsızım	98	31,2
Katılıyorum	98	31,2
Kesinlikle Katılıyorum	41	13,1
Toplam	314	100

Öğrencilere “ilahiyat eğitimi almış biri olarak topluluğa konuşma yaparken İslam tarihi hakkında metne bağlı kalmadan anlatabilirim” sorusu sorulmuş %5,7’si “kesinlikle katılmıyorum” %18,8’i “katılmıyorum” %31,2’i “kararsızım” %31,2’si “katılıyorum” %13’ü “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Sonuçlar neticesinde öğrencilerin % 55,7’si topluluğa konuşma yaparken İslam tarihi hakkında metne bağlı kalmadan

anlatamayacaklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 32. İlahiyat eğitimi sırasında İslam tarihi ile ilgili edindiğimiz bilgiler ve okuduğumuz kaynaklar yeterlidir.

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	46	14,6
Katılmıyorum	108	34,4
Kararsızım	95	30,3
Katılıyorum	53	16,9
Kesinlikle Katılıyorum	12	3,8
Toplam	314	100

Öğrencilere “ilahiyat eğitimi sırasında İslam tarihi ile ilgili edindiğimiz bilgiler ve okuduğumuz kaynaklar yeterlidir” sorusu sorulmuş %14,6’sı “kesinlikle katılmıyorum” %34,4’ü “katılmıyorum” %30,3’ü “kararsızım” %16,9’u “katılıyorum” %3,8’i de “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin % 79,3’u ilahiyat eğitimi sırasında İslam tarihi ile ilgili edinilen ve okunulan kaynakların yeterli olmadığını belirtmiştir.

Tablo 33. Sosyal medyada İslam tarihi ve siyer hakkında paylaşım yaparım.

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	46	14,6
Katılmıyorum	109	34,7
Kararsızım	63	20,1
Katılıyorum	75	23,9
Kesinlikle Katılıyorum	21	6,7
Toplam	314	100

Öğrencilere “sosyal medyada İslam tarihi ve siyer hakkında paylaşım yaparım” sorusu sorulmuş %14,6’sı “kesinlikle katılmıyorum” %34,7’si katılmıyorum %20,1’i “kararsızım” %23,9’u “katılıyorum” %6,7’si de “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin %69,4’ü sosyal medyada İslam tarihi ve siyer hakkında paylaşım yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 34. Sosyal medyada İslam tarihi ile ilgili paylaşımların kaynağının doğruluğuna bakmadan inanırım.

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	135	43
Katılmıyorum	130	41,4

Kararsızım	31	9,9
Katılıyorum	14	4,5
Kesinlikle Katılıyorum	4	1,3
Toplam	314	100

Örgün ilahiyat öğrencilerine “sosyal medyada İslam tarihi ile ilgili paylaşımların kaynağının doğruluğuna bakmadan inanırım” sorusu sorulmuş %43’ü “kesinlikle katılmıyorum” %41,4’ü “katılmıyorum” %9,9’u “kararsızım” %4,5’i katılıyorum %1,3’ü “kesinlikle katılıyorum” işaretlemişler. Sonuçlar neticesinde öğrencilerin % 84,4’ü sosyal medyada İslam tarihi ile ilgili paylaşımların kaynağının doğruluğuna bakmadan inanmadığını ifade etmiştir.

Tablo 35. *Basın yayın organlarının İslam tarihi konulu yayınlarını ilgiyle takip ederim.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	30	9,6
Katılmıyorum	84	26,8
Kararsızım	94	29,9
Katılıyorum	85	27,1
Kesinlikle Katılıyorum	21	6,7
Toplam	314	100

“Basın yayın organlarının İslam tarihi konulu yayınlarını ilgili takip ederim” sorusu sorulmuş %9,6’sı “kesinlikle katılmıyorum” %26,8’i “katılmıyorum” %29,9’u “kararsızım” %27,1’i “katılıyorum” %6,7’si de “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin % 69,4’ü katılmadıklarını basın yayın organlarının İslam tarihi konulu yayınlarını ilgi ile takip etmediklerini belirtmiştir.

İslam tarihi Ders Materyali Ve Ders İşleniş Yöntemi İle İlgili Bulgular

Tablo 36. *İslam tarihi dersinde düz anlatım (formal) yöntemi yeterlidir.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	94	29,9
Katılmıyorum	129	41,1
Kararsızım	53	16,9
Katılıyorum	33	10,5
Kesinlikle Katılıyorum	5	1,6
Toplam	314	100

Öğrencileri “İslam tarihi dersinde düz anlatım (formal) yöntemi yeterlidir” sorusu sorulmuş %29,9’u “kesinlikle katılmıyorum” %41,1’i “katılmıyorum” %16,9’u “kararsızım” %10,5’i “katılıyorum” %1,6’sı “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlar neticesinde örgün öğrencilerin %71,9’u formal anlatımın yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 37. *İslam tarihi dersinde okuduğumuz ders kaynakları yeterlidir.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	44	14
Katılmıyorum	96	30,6
Kararsızım	102	32,5
Katılıyorum	60	19,1
Kesinlikle Katılıyorum	12	3,8
Toplam	314	100

Öğrencilere “İslam tarihi dersinde okuduğumuz ders kaynakları yeterlidir” sorulmuş %14’ü “kesinlikle katılmıyorum” %30,6’sı “katılmıyorum” %32,5’i “kararsızım” %19,1’i “katılıyorum” %3,8’i “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak öğrencilerin %77,1’i kaynakların yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 38. *İslam tarihi dersinde kullanılan görseller, haritalandırma dersi daha iyi anlamama yardımcı olur.*

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	7	2,2
Katılmıyorum	5	1,6
Kararsızım	18	5,7
Katılıyorum	128	40,8
Kesinlikle Katılıyorum	156	49,7
Toplam	314	100

Öğrencileri “İslam tarihi dersinde kullanılan görseller, haritalandırma dersi daha iyi anlamama yardımcı olur” sorusu sorulmuş %2,2’si “kesinlikle katılmıyorum” %1,6’sı “katılmıyorum” %5,7’si “kararsızım” %40,8’i “katılıyorum” %49,7’si “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak örgün öğrencilerin % 90,5’i İslam tarihi dersinde kullanılan görsellerin, haritaların dersi daha iyi anlamaya yardımcı olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 39 *İslam tarihi (metinleri) dersleri hoca ile en çok doğrudan iletişim kurma ihtiyacı duyduğum derslerdendir.*

	N	Yüzde
--	---	-------

Kesinlikle Katılmıyorum	13	4,1
Katılmıyorum	43	13,7
Kararsızım	102	32,5
Katılıyorum	96	30,6
Kesinlikle Katılıyorum	60	19,1
Toplam	314	100

Öğrencilere “İslam tarihi (metinleri) dersleri hoca ile en çok doğrudan iletişim kurma ihtiyacı duyduğum derslerdendir” sorusu sorulmuş %4,1’i “kesinlikle katılmıyorum” %13,7’si “katılmıyorum” %32,5’si “kararsızım” 30,6’sı “katılıyorum” %19,1’i “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Elde edilen sonuçlar ile öğrencilerin % 50,3’ü İslam tarihi (metinleri) derslerinin hoca ile en çok doğrudan iletişim kurma ihtiyacı duyulan derslerden olmadığını belirtmiştir.

Tablo 40. İslam tarihi dersinde şematik anlatım daha akılda kalıcı olmaktadır.

	N	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	2	0,6
Katılmıyorum	4	1,3
Kararsızım	37	11,8
Katılıyorum	119	37,9
Kesinlikle Katılıyorum	152	48,4
Toplam	314	100

Öğrencileri “İslam tarihi dersinde şematik anlatımda akılda kalıcı olmaktadır” sorusu sorulmuş %0,6’sı “kesinlikle katılmıyorum” %1,3’ü “katılmıyorum” %11,8’i “kararsızım” %37,9’i “katılıyorum” %48,4’ü “kesinlikle katılıyorum” işaretlemiştir. Bu sonuçlardan yola çıkarak öğrencilerin %86,3’ü İslam tarihi dersinde şematik anlatımın akılda kalıcı olduğunu ifade etmiştir.

Tartışma ve Sonuç

2022 yılı itibari ile Türkiye’de 120 İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesi bulunmaktadır. Yine 2021 verilerine göre ise örgün yüksek din öğretiminde okuyan öğrenci sayısı 99.756’ iken aynı yıl mezun olan öğrenci sayısı 11.935’tir. (İGEM, 2022). Hem okul sayısı anlamında hem de öğrenci sayısı bakımından hızlı bir şekilde büyüyen yüksek din öğretimi kurumlarının çağın gerekliliği olan niteliklere sahip olması gerekmektedir (Kiriş, 2018; Köylü, 2013).

Bu bakımdan çalışmada Örgün İlahiyat/İslami İlimler müfredatında yer alan İslam tarihi dersinin işlenişi, yöntemi, ders kaynakları, işlenen konulara karşı öğrencilerin beklentileri tespit ederek var olan eksikliklerin giderilmesine yönelik öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

Bu bağlamda, öğrencilerin İslam tarihi derslerinden beklentileri incelendiğinde dersten sıkılmadıkları ve bu derslerde edindikleri bilgileri mezun olduktan sonra da kullanabileceklerini ve hatta gelecekteki meslek hayatlarında bu bilgilerin gerekli olduğunu düşündükleri görülmüştür. Aynı zamanda öğrencilerin İslam tarihi dersine sadece sınavda başarılı olmak için çalışmadıkları, bu bilgileri gündelik hayatlarında da kullanabilecekleri sonucu ortaya çıkmıştır. Buna karşın dersin haftalık programdaki ders saatini yeterli gördükleri görülmüştür. İLİTAM bölümü öğrencileri ise örgün ilahiyat öğrencilerden farklı olarak ders saatinin artırılması gerektiğini belirtmişlerdir (Özdemir, 2022).

Örgün ilahiyat öğrencilerinin İslam tarihi ve siyer dersi birikimlerine yönelik bulgular incelendiğinde İslam tarihi ile ilgili kavramları ve temel konuları (Hz. Peygamber'in hayatı, Dört Halife Dönemi vb.) bildikleri fakat Türk İslam tarihi hakkında bilgilerinin eksik olduğu sonucu çıkmıştır. Öğrenciler araştırma sonucunda İslam tarihi ile ilgili temel kaynakları genel olarak bildikleri sonucu çıkarken, kaynaklar ile ilgili spesifik isimleri bilmedikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durum öğrencilerin birincil kaynakları bilme konusunda eksiklikleri olduğunu göstermektedir. Yine öğrenciler İslam tarihi dersinin diğer İslami ilimleri anlamada katkısı olduğunu, İslam Tarihi ile ilgili olarak Türkçe kaynaklardan yararlanmalarına rağmen bu kaynakları yeterli görmediklerini belirtmişlerdir.

İslam tarihi ders materyali ve ders işleniş yöntemi ile ilgili bulgular incelendiğinde öğrencilerin düz anlatımdan ziyade görselliği ön plana çıkaran anlatım istediği, derste okudukları kaynakları yetersiz gördükleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak; lisans düzeyinde İslam tarihi dersinin daha kapsamlı anlatılması, kaynak zenginliği, özellikle klasik kaynakların da okutulması, ders sayısının lisans eğitim dönemlerinde artırılması, derslerde şematik, haritalandırma ve görsel anlatımın artırılması hem anlama hem de akılda kalıcılık açısından artırılması büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte İslam tarihi dersinin çağın getirdiği kaçınılmaz yeniliklere de ayak uydurması, dersin hem güncelliğini hem de derse olan ilginin artması adına önemli bir etkidir.

Bu bağlamda ilahiyat örgün eğitim programında İslam tarihi dersinde eğitimin niteliğini arttırabilmek için şunlar yapılabilir;

- Derslerin anlatımında görselliği ön plana çıkaran materyallerin kullanılması,
- İslam tarihi dersi işlenirken daha fazla temel tarihi kaynaklara yer verilmesi.
- Türk İslam tarihi konularına ders içeriğinde daha fazla değinilmesi.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. *(Approval was obtained from Kocaeli University Social and Human Sciences Ethics Committee.)
Benzerlik Taraması	Yapıldı – İthenticate
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. *(Kocaeli Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır.)
Plagiarism Checks	Yes - İthenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça

- Acar, M. M., Genç, M.F. (2022). "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Kur'an Okuma ve Tecvid Dersine Karşı Tutumları (Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)". Kocaeli İlahiyat Dergisi 6 / 2 (Aralık 2022): 605-630. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7444186>
- Algül, H. (1998), "İlahiyat Fakültelerinde İslâm Tarihi Öğretiminde Tartışılması Gereken Hususlar", Yüksek Öğretimde Din Bilimleri Öğretimi Sempozyumu: 21-23 Ekim 1987, Samsun.
- Ayhan, M. & Genç, M. F. (2021). İLİTAM Bölümü Öğrencilerinin Hadis Dersine Yönelik Tutumları. Mizanü'l-Hak: İslami İlimler Dergisi, (12), 77-109. DOI: 10.47502/mizan.933285
- Dadan, A. (2018). "Türkiye'de Arapça İlahiyat Programında Yürütülen Siyer ve İslam Tarihi Dersi Öğretimindeki Bazı Problemler ve Öğrenci Beklentileri Üzerine Değerlendirmeler". Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 46 / 46, 95-106
- Fayda, M. (1991). "Siyer Dersi Öğretimi Üzerine Bazı Düşünceler", Din Öğretimi ve Din Hizmetleri Semineri (8-10 Nisan 1988), Ankara, 1991, s. 255- 257.
- Güven, Ö.F. (2022). İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde Okuyan Öğrenciler Üzerine Sayısal Bir Değerlendirme Raporu. İGEM. <https://ilahiyyatarastirmamerkezi.org/rapor-1/>
- Jabbar Beg M.A. (2003), "İslâm Tarihi Öğretiminin Problemleri", çeviren: Mehmet Bahaüddin Varol, İSTEM, cilt: I, sayı: 2, s. 209-222.
- Kesgin Salih (2016) "İlahiyat Fakültelerinde Hadis Eğitiminin Dünü, Bugünü ve Yarını: Tespit ve Teklifler", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2
- Kiriş, Mustafa (2018) İlahiyat Fakülteleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı Ekseninde Türkiye'de Din Eğitimi. Ankara: İlahiyât,
- Köylü, M. (2013). Türkiye'de yüksek din öğretimi: Nicelik mi nitelik mi?. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 35(35), 21-44.
- Özdemir S. (2022), İlahiyat Lisans Tamamlama (İlitam) Bölümü Öğrencilerinin İslam Tarihi Dersine Yönelik, Serüven Yayınevi.
- SAÜ, Sakarya Üniversitesi. "Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilgi Sistemi" Erişim 2022. <https://ebs.sakarya.edu.tr/Birim/DersPlan/25269?yil=2022>
- Siyer Öğretimi Lisans ve Lisansüstü Öğretim Düzeyi, İstanbul, 2016.
- Şeker, M. (2003). "Neden "İslâm Tarihi"?". İstem / 2: 69-76
- Taş, A.E. (2010). "19. yüzyıl Tarih Telakkileri ve Darülfünun'da İslam Tarihi Dersleri" (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi
- Varol, M. B. (2012), "Dijital Ortamda Siyer Anlatım ve Öğretimi: (Tespitler-Problemler-Teklifler)", Siret Sempozyumu I: Türkiye'de Siret Yazıcılığı, Ankara, s. 523-543.